

Bargoeallima njuolggadusat

2-11

Pargoeellim njuolgâdusah

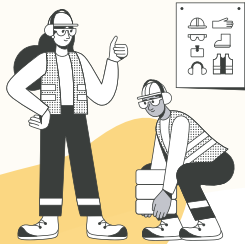
12-21

**Reâuggjie´llem õhttsa
vuâkkõõzz**

22-31

Dárkkis ahte du bargosoahpamušas lea

- Bargoaddi ja bargi namma.
- Beaivi, goas bargu álgá.
- Leago barggus geahččalanáigi ja man guhkki dat lea?
- Leago bargu fásta bargu vai mearreáigásaš vai leago sáhka bargohárjehallamis?
- Gos bargu bargojuvvo?
- Bargoáigi nappo galle diimmu bargguid barget.
- Mat leat du doaimmat barggus?
- Man olu barggus máksojuvvo bálká?
- Beaivi, goas bálká máksojuvvo.
- Jahkeluomu čoagganeapmi.
- Eretcealkináigi.
- Man bargoeaktosoahpamuša du barggus čuvvot?

Bargosoahpamušas meroštallojuvvo, mainna eavttuiguin bargguid barget. Dat lea juridihkalaččat čadni iige das sohppojuvvon áššiid sáhte rievdadit dahje burgit ovttabealálaččat. Juos ovdamearkka dihte bargguid ordnestallamiin dahje bálkámáksimis šaddá ruossalasvuodadilli, vuosttamužžan gehččojuvvo, maid leat ovttas soahpan.

Daga álot bargosoahpamuša čálalažžan. Njálmmálaš soahpamuš lea maid čadni, muhto dan duođašteapmi lea váddásut. Juos don it ádde mannu oasi bargosoahpamušas, jeara maid dat mearkkaša. Sáhtát maddái dáhtut soahpamuša mielde ja čájehit dan váikkoba iežat vanhemiidda dahje bargosaji luohttámušolbmui.

Muitte čielggadit áššiid, ovdal go čálát vuollái, go dan maŋŋá sisdoalu lea váttis rievdadit.

Mánnga bargui laktáseaddji ášši vuodđuduvvá soahpamii

Mánnggat bargoeallima njuolggadusat leat sohppojuvvon juo ovddal gihtii ovdamearkka dihte lágas dahje bargoeaktosoahpamušas.

Bargoaddi galgá čuovvut daid. Juos áššis lea muhtin eahpečielggasvuodaid, jeara bargoaddis, luohttámušolbmoss dahje ámmátlihtus, leago du bargoaddi geatnegas čuovvut muhtin suorggi soahpamuša ja mo ášši manná dan mielde. Sullii 80 % bargiin gullet muhtin bargoeaktosoahpamuša vuollái.

Láhka addá dábálaččat vuolimus dási, man buot bargoaddit galget čuovvut.

Bargoeaktosoahpamuš guoská dihto suorggi bargoaddiide. Doppe bohtá ovdamearkka dihte unnimusbálká ja mángga áššis lea sohppojuvvon bargi geahččanguovllus buorebut go lágas (gea. siidu 7). Bargoeaktosoahpamuš lea ámmátlihtu ja bargoaddelihtu gaskasaš ráđđádallanboadus.

Bargosoahpamuš lea du ja du bargoaddi gaskasaš soahpamuš das, mainna eavttuiguin ja mo don barggat, muhto dan unnimuseavttut mearrašuvvet lága ja bargoeaktosoahpamušaid mielde. Sáhtát álot soahpat buorebut go maid láhka ja bargoeaktosoahpamuš meroštallet, muhto heajubut ii sáhte soahpat.

Luohtámušolmmoš diehtá ja dovdá bargoeaktosoahpamuša mearrádusaid ja máhttá veahkehit du vejolaš čuolbmadiiin.
Lihtu lahttun sáhtát álot jearrat ráđi luohtámušolbmos.

Bargoáigi ja bálká

Jeavddalaš bargoáigi lea lága mielde eanemusat 8 diimmu beaivvis ja 40 diimmu vahkus. Dán badjel manni bargu lea badjeláiggebargu. Bargoektosoahpamušas leat sáhtán soahpat oanehut bargoáiggis. Don galggat oažžut bargovuorrolagahallama unnimusat vahku ovdal listui merkejuvvon vuosttas vuoru álggu. Go listu lea almmustahtton, dan ii šat sáhte rievdadit ovttabealálaččat.

Juos du bargovuorru bistá badjel 6 diimmu, dutnje gullá dábálaččat diibmobeale guhkkosaš boradanboddu. Boradanboddu boahtá lágas ja bálkkáhis áigi, juos bargoektosoahpamušas ii leat sohppon nuppe láhkái. Dutnje sáhttet gullat maid ng. gáffebottut, mat gullet bargoáigái. Dat leat dávjá sohppojuvvon bargoektosoahpamušain.

Juos bargovuorut deivet vahkoloahpaide dahje eahkediidda, dain bohtet dábálaččat bálkálasis. Láhka mearrida bassebeaibuhtadusa ja badjeláiggebuhtadusaid, muhto

bargoeaktosoahpamuš mearrida bálkáássiin stuorámus oasi, dego lávvardatlasi ja idjabargolasi. Dárkkis bálkárehkenastimis, ahte lasit leat máksojuvvon dutnje riektá.

Ovdamearka das, maid bargoeaktosoahpamuš ja láhkaásaheapmi dáhkidit du bálkái mátkkoštan-, restoránja- ja astoáiggebálvalusaid doaibmasuorggis jagi 2022.

	Bargoeaktosoahpamuš	Láhkaásaheapmi
Unnimusbálká	Unnimusbálká	li
Eahketbargolassi (dii 18.00–24.00)	1,33 €/diibmu	li
Idjabargolassi (dii 24.00–06.00)	2,25 €/diibmu	li
Sotnabeai- ja árgabassebargu	100 %	Árgabasiid oasil ii
Árgabasi ruohta dii 15.00 maŋŋá	50 %	li
Badjeláiggebargu	50 % / 100 %	Mearriduvvon bargoáigelágas
Buohcanáiggi bálká	10–56 kaleandarbeaivvi	Heajut meroštallan

Buohccin ferte vuoigŋastit

Buohccin bargan lea váralaš dutnje, bargoskihpáriidda ja bargodorvolašvuhtii, nappo ale fal mana buohccin bargui.

Go manat odđa bargosadjái, čielggat, mo ovdaolmmoš háliida du almmuhit das juos don buohccát. Čielggat maiddá, makkár bargodearvasvuođafuolahus du bargosajis lea. Juohke bargis lea vuoigatvuohta bargodearvasvuhtii.

Buohcanáiggi bargodiimmuid ii dárbbáš bargat maŋŋá. Dus lea vuoigatvuohta oažžut báلكká buohccánbeaivvi čuovvu ovcci árgabeaivvis. Juos leat leamaš barggus unnimusat mánotbaji. oaččot olles báلكká. Juos leat leamaš barggus vuollet mánotbaji, oaččot beali dábálaš báلكkástat. Dábálaččat bargoeaktosoahpamušas lea sohppojuvnon buorebut. Dalle oaččot dievas báلكká eambo go ovcci beaivvis. Juos leat buozus badjel 10 beaivvi, Kela máksá dutnje buohcanbeaiveruđa.

Mo bargogaskavuoha nohká dahje loahpahuvvo?

Geahččalanáiggi goabbá beare sáhttá burgit bargosoahpamušas eretcealkináiggi haga. Dan maŋŋá sihke bargi ja bargoaddi galgaba čuovvut eretcealkináiggi. Juos soahpamuš lea mearreáigásaš, dan ii sáhte cealkit eret ovttabealálaččat.

Geahččalanáiggi sáhttá leat eanemusat jahkebealli dahje vuollel jagi bisti mearreáigásaš bargogaskavuođas eanemusat bealli bargogaskavuođa bistimis. Bargoeaktosoahpamušas leat sáhttán soahpat maddái oanehut geahččalanáiggis.

Bargi ii dárbbáš siva cealkit iežas eret, muhto bargoaddis ferte leat vuodustus. Eretcealkima sivvan sáhttá leat:

- bargi dagahan sivva, nu mo jotkkolaš manjoneapmi barggus dahje barggu bargan funet. Bargoaddi galgá válđoáššálaččat addit bargái váruhusa ja vejolašvuoda divvut dábiidis ovdal eretcealkima.
- buvttadan- dahje ekonomalaš sivva. Dalle ovdamearkka dihte fitnodaga gánnáhahttivuohta lea hedjonan, go ovdamearkka dihte buktagiid dahje bálvalusaid eai oastte ja fitnodaga ruhtadilli lea headju ja galget dorvvastit eretcealkimiidda.

Muitte, ahte dus lea vuoigatvuohta válđit doarjjaolbmo mielde, juos bargoaddi háliida addit dutnje váruhusa dahje eretcealkinalmmuhusa. Doarjjaolmmoš sáhttá leat vaikko bargosuodjalanáittardeaddji. Barggut eai noga dalán eretcealkima dahje iežas eretcealkima manjá, baicca goabbáge dáhpáhusas bohtá vuos eretcealkináigi, man áigge barggut joatkašuvvet dábálaš vuogi mielde.

Juos bázát bargguheapmin, muite almmuhit iežat BE-
doaimmahahkii ja ohcat bargguhisvuodabuhtadusa.
Juos don cealkkát ieš iežat eret albma siva haga
ja bázát bargguheapmin, don it oáččo dalán
bargguhisvuodabuhtadusa, baicca kareanssa.

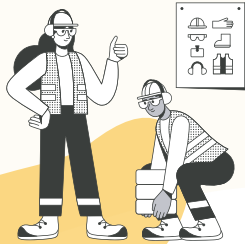
Työelämänpelisäännöt.fi

Bargoeallimii laktásit olu iešguđetlágan lágat,
njuolggadusat ja doaibmanvuogit. Juogo don dovdat
iežat vuoigatvuodaid ja geatnegasvuodaid? Mii fállat
dutmje veahkki **www.työelämänpelisäännöt.fi**-bálvalusa,
man viiddis diehtosisdoalus vástida bargoeallima
láhkaásaheami sihke árgabeaivi čiekŋalit dovdi
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö (Suoma
Ámmátlihtuid Guovddášsearvi) SAK.

- Konkrehtalaš rávvagat bargoeallima sierra diliide.
- Bargoeallima tearpmat ja dábit oahpisin.
- Dehálaš diehtu suopmelaš bargoeallima birra 23 gillii.
- Vejolašvuohta jearrat ráđi persovnnalaš
bargogaskavuodarávvemis.
- Materiála oahpaheaddjiide ja oahppobagadalliide
oahpahusbarggu veahkkin.
- Dieđut ja veahkki juos don deaividat ávkkástallama
bargoeallimis.
- Rávvagat nuorra bargi bálkáheapmái.

Täärhist lii-uv tuu pargosopâmušâst

- Pargoadeleijee já pargee nommâ.
- Peivi, kuás pargo álgá.
- Lii-uv pargoost keččâlemäigi já mon kukke tot lii?
- Lii-uv pargo fastâ pargo vâi meriáigásâš vâi lii-uv koččâmuš pargohárjuttâlmist?
- Kost pargo pargoo?
- Pargoäigi adai kalle tijjme pargoh pargojeh.
- Mii tuu pargoid kulá?
- Mon ennuv pargoost máksoo päلكki?
- Peivi, kuás päلكki máksoo.
- Iheluámu čoggâšume.
- Luovâselkkimäigi.
- Mon pargoiähtusopâmuš tuu pargoost čuávuh?

Pargosopâmušâst miäruštälloo, moin iävtuiguin pargoh pargojeh. Tot lii juridisávt čannee ijge tast soppum aašijd pyevti mutteđ tai purgid oovtpiälálávt. Jis ovdâmerkkân pargoi orniistâlmijn tai päälhimäksimist šadda ruossâlâsvuođâtile, vuossâmužžân kiäččoo, mii lii soppum oovtâst.

Toovâ pargosopâmuš ain kirjálâžžân. Njálmalâš-uv lii čannee, mutâ tom tuođâstem lii váddásub. Jis jiehh addii mottoom uási pargosopâmušâst, kojijâd maid tot meerhâš. Puávtáh meiddei táttuđ sopâmuš mielâsâd já čäittiđ tom veikâ jieijâd vanhímáid tai pargosaje luáttámušulmui.

Mušte čielgâidiđ aašijd ovdil ko čáláh vuálá, ko ton maŋa siskáldâs lii väädis mutteđ.

Maŋgâ paargon lahtojeijee ääši vuáđuduvá sopâmân

Maangah pargoeellim njuolgâdusah láá soppum jo muuneeld ovdâmerkkân laavâst tâi pargoiahtusopâmušâst.

Pargoadeleijee kalga čuávvuđ taid. Jis ääšist lii epičielgâsvuotâ, kojâd pargoadeleijest, luáttámušulmust tâi áámmátlittoost, lii-uv tuu pargosaje kenigâs čuávvuđ mottoom syergi sopâmuš já maht äšši mana ton mielđ. Suulân 80 % pargein kuleh mottoom pargoiahtusopâmuš vuálá.

Laahâ addel táválávt vyelemuu tääsi, mon puoh pargoadeleijeeh kalgeh čuávvuđ.

Pargoiähtusopâmuš kuáská tiätu syergi pargoadeleijeid. Tobbeen puátih ovdâmerkkân ucemuspälkki já mangâ ääšist láá pargee keččâmkuávlust sooppâm pyerebeht ko laavâst (kei sijđo 17). Pargoiähtusopâmuš lii áámmátlito já pargoadeleijeelito ráđádállâmpuáđus.

Pargosopâmuš lii tuu já pargoadeleijee koskâsâš sopâmuš tast, moin iävtuiguin já maht tun poorgah, mutâ tom vyelemuuh iävtuh miärášuveh laavâ já pargoiähtusopâmušâi mielđ. Puávtáh ain sooppâđ pyerebeht ko maid laahâ já pargoiähtusopâmuš miäruštállâv, mutâ hyenebeht ij pyevti sooppâđ.

Luáttámušolmooš tiätá já tobdá
pargoiähtusopâmuš miärádâsâid já
máttá išediđ tuu máhđulijn čuolmâtiilijn.
Lito jesânin puávtáh ain kojijâdiđ ravvu
luáttámušulmust.

Pargoäigi já pälkki

Merikoskâsâš pargoäigi lii laavâ miel enâmustáá 8 tijme peeivist já 40 tijmed ohhoost. Taan paijeel mannee pargo lii paijeelääigipargo. Pargoiähtusopâmušâst láá puáhtám sooppâđ uánihub pargoääigist. Tun koolgah finniđ pargovuáruvâttállâm ucemustáá oho ovdil liiston merkkejum vuossâmuu vuáru aalgâ. Ko listo lii almostittum, tom ij pyevti mutteđ innig oovtpiäláávt.

Jis tuu pargovuáru pištá paijeel 6 tijme, tunjin kulá táválávt ucemustáá tijmepele kukkosâš purâdempuddâ. Purâdempuddâ puátá laavâst já lii pälhittes äigi, jis pargoiähtusopâmušâst ij lah soppum eresnáál. Tunjin pyehtih kuullâđ meiddei nk. kâhvipuudah, moh kuleh pargoááigán. Toh láá távjá soppum pargoiähtusopâmušâin.

Jis pargovuáruh teivih oholoppáid tâi ehidáid, tain puátih táválávt laseh. Laahâ meerrid pasepeivisajanmáávsu já paijeelääigipargosajanmáávsuid, mutâ pargoiähtusopâmuš miäruštâl pälkkiaašijn stuárráámuu uási, tegu lávurdâhlase já ijjâpargolase. Täärhist pälkkirekinistmist, ete laseh láá maksum tunjin olmânáál.

Ovdâmerkkâ tast, maid pargoiähtusopâmuš já lahâasâtem tähidává tuu páálkán madhâsem-, raavâdviäsu- já astoäigipalvâlusâi toimâsyergist ive 2022.

	Pargoiähtusopâmuš	Lahâasâtem
Ucemuspälkki	Ucemuspälkki	lj
Eehidpargolase (tme 18.00–24.00)	1,33 €/tijme	lj
Ijjâpargolase (tme 24.00–06.00)	2,25 €/tijme	lj
Pasepeivi- já argâpasepargo	100 %	Argâpoosij uásild ij
Argâpase ááptu tme 15.00 maņa	50 %	lj
Paijeelääigipargo	50 % / 100 %	Meridum pargoäigilaavâst
Puocâmääigi pälkki	10–56 kalenderpeivid	Hiäjub miäruštállâm

Pyeccen ferttee vuoigâstid

Pyeccen porgâm lii varâlâš tunjin, pargoskiparáid já pargotorvolâšvuotân, nuuvt ete ele moonâ pyeccen paargon.

Ko moonah uđđâ pargosajan, čielgâd, maht ovdâolmooš haalijd ete tun almottah tast jis puáccááh. Čielgâd meiddei, maggaar pargotiervásvuodâhuolâttâs tuu pargosaajeest lii. Jyehi pargest lii vuoigâdvuotâ pargotiervásvuotân.

Puocâmääigi pargotijmijd ij taarbâš porgâđ maŋa. Tust lii vuoigâdvuotâ uázžud pälhi puáccámpeeivi čuávvo oovce argâpeeivist. Jis tun lah lamaš pargoost ucemustáá mánuppaje, uázuh oles pälhi. Jis tun lah lamaš pargoost vuálá mánuppaje, uázuh pele táválii pälhistâd. Távalávt pargoiahtusopâmušâst lii soppum pyerebeht. Talle tun uázuh tievâš pälhi eenâb ko oovce peeivist. Jis tun lah pyeccen paijeel 10 peivid, Kela máksá tunjin puocâmpeiviruodâ.

Maht pargokoskâvuotâ nohá tâi lopâttuvvoo?

Keččâlemääigi siste kuábáš peri puáhtá purgid pargosopâmuš luovâselkkimäigittáá. Ton maŋa sehe pargee já pargoadeleijee kolgâv čuávvuđ luovâselkkimääigi. Jis sopâmuš lii meriáigásâš, tom ij pyevti celkkiđ luovâs oovtpiäláávt.

Keččâlemäigi puáhtá leđe enâmustáá ihepeeli tâi vuálá ive pištee meriáigásii pargokoskâvuodâst enâmustáá peeli pargokoskâvuodâ pištemist. Pargoiahtusopâmušâst puáhtá leđe soppum meiddei uánihub keččâlemääigist.

Pargee ij taarbâš suujâ celkkiđ jieijâs luovâs, mutâ pargoadeleijest ferttee leđe vuáđustâs. Luovâselkkim suijân puáhtá leđe:

- pargee tovâtem suijâ, tegu jotkuuvâš mananem pargoost tâi pargo porgâm hyeneeht. Ovdil luovâselkkim pargoadeleijee kalga válđuášálávt adelid̄ pargei váruttâs já máhđulâšvuodâ tivwood̄ tavijdis.
- pyevtitteijee tâi ekonomâlâš suijâ. Talle ovdâmerkkân irättâs kannatteijeevuotâ lii huánánâm, ko ovdâmerkkân pyevtittâsâid tâi palvâlusâid iä uásti já irättâs ruttâtile lii hyeni já kalgeh turvâstiđ luovâselkkimáid.

Mušte, ete tust lii vuoigâdvuotâ väldid̄ mielđ toorjâulmuu, jis pargoadeleijee haalijd adelid̄ tunjin váruttâs tâi luovâselkkimalmottâs. Toorjâolmooš puáhtá leđe veikâ pargosuojâlemaitârdeijee. Pargoh iä nuuvâ tállân luovâselkkim tâi jieijâs luovâselkkim maŋa, peic kuábbáá-uv tábáhtusâst puátá vistig luovâselkkimäigi, mon ääigi pargoh juátkojeh táválíi vyevi mielđ.

Jis tun páásáh pargottemmin, mušte almottáttâđ PI-toimáttâhân já uuccâđ pargottesvuodâruudâ. Jis tun ciálhááh jieijâđ luovâs olmâ sujáttáá já páásáh pargottemmin, jieh uážu pargottesvuodâruudâ tállân, peic kaareens.

Työelämänpelisäännöt.fi

Pargoelimân lahtojeh ennuv jieškote-uvlágán laavah, njuolgâdusah já toimâmvyevih. Jo-uv tun tuubdah jieijâđ vuoigâdvuodâid já kenigâsvuodâid? Mij faallâp tunjin iššeen **www.työelämänpelisäännöt.fi**-palvâlus, mon vijđes tiätusiskâldâsâst västid pargoellim lahâasâtem sehe aargâ kierŋâlâvt tobdee Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö (Suomâ Áámmátlitoi Kuávdášornijdâh) SAK.

- Konkreetliih ravvuuh pargoellim sierâ tiilijd.
- Pargoellim termah já täävih uápisin.
- Tehálâš tiätu syemmilii pargoelimest 23 kielân.
- Máhđulâšvuotâ kojâdiđ ravvuid persovnlíi pargokoskâvuotâravviimist.
- Máttáátteijeid já uáppulâidejeijeid materialeh máttááttâspargo iššeen.
- Tiäđuh já iše jis kuáhtááh ávhástállâm pargoelimest.
- Ravvuuh nuorâ pargee pálkkáátmân.

Tää'rķest, lie-a tuâjjsuâppmõžstad

- Tuâjju'vddi da tuâjjla nõõm.
- Pei'vv, kuä'ss tuâjj älgg.
- Lij-a tuâjast ķiččlõddâmäi'ģģ da mõõn ku'ķķ tõt lij?
- Lij-a tuâjj põõšši avi mie'rräiggsaž avi lij-a kõõčcmõõžžâst tuâjjha'rjttõõllmõš?
- Ko'st reâugat?
- Tuâjjäi'ģģ le'be kâ'll čiâssâd reâugat.
- Mõõk lie tuâjad?
- Mâ'mmet tuâjast määu'set pää'lķ?
- Pei'vv, kuä'ss pää'lķ määu'set.
- Ee'ķķluâm nârrjummuš.
- Luõvâs ceä'lķķemäi'ģģ.
- Mõõn tuâjmmäinnsuâppmõõžž tuâjstad jää'ķķtet?

Tuâjjsuâppmõõžžâst meärtõõlât, mââi määinaivui'm reâugat. Tõt lij juriidlânji čõõnni ij-ga tõ'st suâppum vuei't mu'tted le'be pu'rggeed õõutpeällsânji. Jõs ouddmiârkkân tuâjai jä'rjstõõllmõõžžin le'be pä'lkkmä'hssmest puätt risttreiddvue'kk, vuõssmõsân ķiõččât, mâid leät õõutâst suâppâm.

Tue'jjed pâi tuâjjsuâppmõõžž ķeerjli'žžen. Njäälmלאž lij še čõõnni, leâša tõn tuõđštummuš lij vâ'žžlab. Jõs jiõk fi'tte tuâjjsuâppmõõžžâst koon-ne pääi'ķ, kõõjj, mâid tõt miârkkšââvv. Vuaitak še raukkâd suâppmõõžž meâldad da čuâ'jted tõn hâ't-i tuu puârssid le'be tuâjppääi'ķ oskkumoomže.

Muu'št se'lvvted aa'sšid ouddâl ko vuâllaķee'rjtk, ko tõn mâņņa siiskõõzz lij vâ'žžel mu'tted.

Määng tuõjju õhttnei ää'sš vuâđđâ'vve suâppma

Määng reäuggjie'llem õhttsaž vuâkkõõzz lie suâppum ju'n ouddkiõ'tte ouddmiârkkân lää'jjest le'be tuâjmainnsuâppmõõžžâst.

Tuâjju'vddi âlgg jää'kkted tõiđ. Jõs ää'sšest lij pannciõlgâsvuõtt, kõõjj tuâjju'vddjest, oskkumoummust le'be ämmatleettast, lij-a tuu tuâjipäi'kk õõlgtum jää'kkted koon-ne sue'rj suâppmõõžž da mä'htt ä'sš mâânn tõn mie'ldd. Nu'tt 80 % tuâjilain lie koon-ne tuâjmainnsuâppmõõžž se'st.

Lää'kk oodd takainalla miniimtää'zz, koon puk tuâjju'vddi â'lğge jää'kkted.

Tuâjmmäinnsuâppmõš kuâskk tiõttum sue'rij tuâjju'vddjid. To'ben puätt ouddmiârkkân miniimpä'lk̄k da määng ää'sšest leät tuâjjla k̄iõččâmkuu'limest suâppâm pue'rben ko lää'jjest (k̄iõčč seeid 27). Tuâjmmäinnsuâppmõš lij ämmatleett da tuâjju'vddileett sagstöõllâmpuäđõs.

Tuâjjsuâppmõš lij tuu da tuâjju'vddjad kōskksaž suâppmõš tō'st, mâai määinaivui'm da mä'htt tuejjääk tuâj, leäša tōn miniim-määin meä'rtâ'vve lää'jj da tuâjmmäinnsuâppmõžži mie'ldd. Vuäitak suâppâd pâi pue'rben ko mâid lää'kk̄ da tuâjmmäinnsuâppmõš meä'rte, leäša hue'nben ij vuei't suâppâd.

Oskkumoumaž teätt da tãbdd
tuâjmmäinnsuâppmõžž meärrõžzid
da siltad vie'kk̄ted tuu vuei'tlvaž
vaiggâdvueõttvuõ'jjin. Leett vuäzzli'žžen vuäitak
pâi jãarglõõttâd oskkumoummu peälla.

Tuâjjäi'ğğ da pä'lkk

Meä'rmeâldlaž tuâjjäi'ğğ lij lää'jj mie'ldd jäänmõsân 8 čiâssâd peei'vest da 40 čiâssâd neä'ttlest. Tâ'st pâ'jjel mõõnni lij pâi'ltuâjj. Tuâjjmäinnsuâppmõõžžâst leät vuäittam suâppâd vuä'nkab tuâjjääi'jest. Ton õõlgak vuäžžad tuâjjvuârrlogstõõgg uu'ccmõsân neä'ttel ouddâl li'stte mie'rkkuum vuõssmõs vuâr aalg. Ko listt lij õlmstõttum, tõn ij vuei't õõutpeällsânji teänab mu'tted.

Jõs tuu tuâjjvuârr lij pâ'jjel 6 čiâss, tu'nne kooll takainalla uu'ccmõsân čiâsspeä'l kokksaž poorrâmkoõhtt. Poorrâmkoõhtt puätt lää'jjest da lij pää'lkte'mes äi'ğğ, jõs tuâjjmäinnsuâppmõõžžâst ij leäkku nuu'bnalla suâppum. Tu'nne vuäi'tte kuullâd še ns. kaa'ffkõõut, kook lie tuâjjäi'ğğ. Tõin leät täujja suâppâm tuâjjmäinnsuâppmõõžžin.

Jõs tuâjjvuâr lie neä'ttel-looppi le'be jeä'kkääi, tõin määu'set takainalla lõõ'zzid. Lää'kk mie'rrad pâ'sspei'vko'rvvõõzz da pâi'ltuâjiko'rvvõõzzid, leäša tuâjjmäinnsuâppmõš meä'rat pä'lkkää'sšin

šuurmõs vue'zz, mâ'te sue'vetlââ'zz da inntuâjllââ'zz. Tää'rkest pä'lkklasklmest, što lââ'zz lie mahssum tu'nne vuõ'i'ğğest.

Ouddmiârkk tõ'st, mâid tuâjmmâinnsuâppmõš da lää'jjšiõttummuš tä'kkee tuu pälkka maatkčem-, poorrâmpäi'kk- da âsttai'ğğkääzzkõõzzi tåimmsue'rjest ee'jj 2022.

	Tuâjmmâinnsuâppmõš	Lää'jjšiõttummuš
Miniimpä'lkķ	Miniimpä'lkķ	Ij
Jeä'kķestuâjllââ'ss (čiâss 18.00–24.00)	1,33 €/čiâss	Ij
Inntuâjllââ'ss (čiâss 24.00–06.00)	2,25 €/čiâss	Ij
Pâ'sspei'vv- da arggpââ'sstuâjj	100 %	Arggpõõ'zzi vue'zzeld ij
Arggpââ'zz kâanan čiâss 15.00 mânia	50 %	Ij
Pâi'ltuâjj	50 % / 100 %	Mie'rroom tuâjjäi'ğğlää'jjest
Puõ33âlmäai'j pä'lkķ	10–56 ka'Indarpei'vved	Heäjab meärtõs

Panhtiõrvvsen vuâņat

Panhtiõrvvsen reâuggmõš lij vaarlaž tu'nne, tuâjtaaurõžžid da tuâjstaanvuõ'tte, da tõn diõtt jeä'l mõõn panhtiõrvvsen tuõjju.

Ko mõõnak odđ tuâjppäikka, se'lvvet, mä'htt oudooumaž haa'lad, što i'Immtak, jõs puâccjak. Se'lvvet še, måkam tuâjttiõrvâsvuõ'tthuäll tuâjppäi'kstad lij. Juõ'kķ tuâjllaž lij vuõiggõttum tuâjttiõrvâsvuõ'tte.

Puõzzâlmäai'j tuâjjiâssid ij taarbâž tuejjeed mâ'ņļlest. Tu'st lij vuõiggâdвуõtt vuäžžad pää'lķ puâccjempeei'v mânia pue'tti ååu'c arggpeei'vest. Jõs leäk leämmaž tuâjast uu'ccmõsân mäanpââ'j, vuäžžak tiudd pää'lķ. Jõs leäk leämmaž tuâjast vuälla mäanpââ'j, vuäžžak peä'l takai pä'lķstad. Takainalla tuâjmainnsuåppmõžžâst leät suåppâm pue'rben. Te'l vuäžžak tiudd pää'lķ jäänab ko ååu'c peei'vest. Jõs puõzzak pä'jjel 10 pei'vved, Kela mähss tu'nne puõzzâlmpei'vvtie'ğğ.

Mä'htt reâuggkõskk poott le'be tõn loopptet?

Ķiččlõddâmäai'j kuäbbaž täättas vuäitt pu'rğğeed tuâjjsuâppmõõžž luõvâs ceä'lĳķemäai'jtää. Tõn mâḥḥa nu'tt tuâjjaž ko še tuâjju'vddi â'lğğe jää'ĳķted luõvâs ceä'lĳķemäai'j. Jõs suâppmõš lij mie'rraigsaž, tõn ij vuei't õõutpeällsânji ceä'lĳķed luõvâs.

Ķiččlõddâmäi'ğğ vuäitt lee'd jäänmõsân ee'ĳķpie'll le'be vuâlla ee'jj pi'stti mie'rraigsaž reâuggkõõskâst jäänmõsân pie'll reâuggkõõsk peštmõõžžâst. Tuâjmmäinnsuâppmõõžžin leät vuäittam suâppâd še vuä'nkab ĳiččlõddâmäai'jest.

Tuâjjlaž ij taarbâž mäain čâuddõõttmõ'sše, leâša tuâjju'vddjest fe'rttai lee'd vuâđđ. Luõvâs ceälkkmõõžž mäinnan vuäitt lee'd:

- tuâjjlast šõddi mäinn, mâ'te tuâjast ķee'jjmie'ldd ääi'j mâŋŋnummuš le'be hue'neld reâuggmõš. Ouddâl luõvâs ceälkkmõõžž tuâjju'vddi âlgg vä'lddvuâkkõõzz mie'ldd u'vdded tuâjjli'žže vaartõõzz da vuäittmõõžž ko'rjjeed nää'les.
- produuktlaž le'be tällõõzzlaž mäinn. Te'l ouddmiârkkân põrggâz ka'nntemvuõtt lij ķeäppnam, ko ouddmiârkkân ouddsid le'be kääzzkõõzzid jeät vuâsttu da põrggâz teä'ğgvue'ķķ lij hue'nn da jooudât staanõõttâd luõvâs ceälkkmõõžžid.

Muu'št, što tu'st lij vuõiggâdвуõtt vä'ldded tuärjjoummu mie'ldd, jõs tuâjju'vddi haa'lad u'vdded tu'nne vaartõõzz le'be luõvâs ceä'ĺķķemi'Immtõõzz. Tuärjjoوماž vuäitt lee'd hâ't-i reâuggsuõjjlemâskkoوماž. Tuâj jie puud tâ'lles luõvâs ceälkkmõõžž le'be čâuddõõttmõõžž mâŋŋa, pe'ce kuhttu vue'jjjest puätt vuõššân čâuddõõttâmâi'ğğ, koon ääi'j reâuggmõš juâtkkai takainalla.

Jõs pääz3ak reâugte'mmen, muu'st i'Immtõõttâd TJ-kontra da ooccâd reâugte'mesvuõttko'rvvõõzz. Jõs čâuddõõđak jiočč ââ'nteei määintää da pääz3ak reâugte'mmen, jioč vuäžž tâ'lles reâugte'mesvuõttko'rvvõõzz, pe'ce karee'ns.

Työelämänpelisäännöt.fi

Reâuggjie'llma õhtne jiânnai jee'resnallšem lää'jj, šiõttõõzz da toi'mmjemnää'. Ju'n-a ton toobdak jiiijad vuõiggâdвуõđid da õõlgtemvuõđid? Ta'rjjeep tuu veäkka www.työelämänpelisäännöt.fi-kääzzkõõzz, koon veiddsõs teättsiiskõõzzâst va'sttad reâuggjie'llem lää'jjiõttummuž di aarg puârast tobddi Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK.

- Konkreettla vuä'ppõõzz reâuggjie'llem jee'res vuõ'jjid.
- Reâuggjie'llem tee'rm da nää'l tobddsen.
- Tää'rkes teâđ lää'dd reâuggjie'llmest 23 kíõ'lle.
- Vuäittmõš kõõččâd vuä'ppõõzzid persoonlaž reâuggkõskkvuä'pstummšest.
- U'čtee'lid da škoolneķohjjee'jid mätt'temtuâj hiâlpteei materiaal.
- Teâđ da veä'kk, jõs jooudak äu'kķen õnnum reâuggjie'llmest.
- Vuä'ppõõzz nuõrr tuâjjla pä'lķkummša.

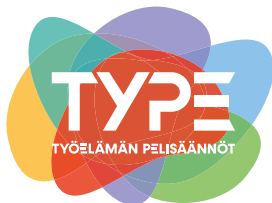
Loga olles oahpistangihppaga suomagillii

Luvvâ oles uápistemvihko suomâkielân

Loogg vuäppaz lääddas

www.työelämänpelisäännöt.fi

ISBN 978-951-714-330-1